

گزارش «وطن امروز» از ظرفیت‌های مغفول قانون حمایت از صنایع پایین دستی نفت (قانون پترو پالایشگاه) یک سال پس از تصویب

علاج تحریم و خام‌فروشی

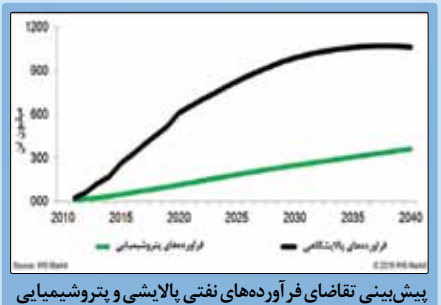
ایجاد پترو پالایشگاه‌ها، علاوه بر اشتغال‌زایی ۲۳۰ هزار نفری، می‌تواند راهکاری برای پایان خام‌فروشی نفت و تأثیر گذاری تحریم‌ها باشد

نیلوفر زارع: اجرای قانون پترو پالایشگاه‌ها در ایران موجب هدایت نقدینگی به سمت تولید، تکمیل زنجیره ارزش و تولید مواد شیمیایی با ارزش و همچنین اشتغال‌زایی مستقیم و غیرمستقیم برای بیش از ۲۳۰ هزار نفر می‌شود. در کنار این موضوع خام‌فروشی نفت به میزان ۱/۵ میلیون بشکه در روز کاهش خواهد یافت تا به جای آن محصولات با ارزش افزوده بسیار بالاتر تولید شود.

به گزارش «وطن امروز»، پس از گذشت حدود ۱۰۰ سال از کشف اولین چاه نفت ایران در مسجد سلیمان، اکنون آمارهای میدانی و جهانی نشان می‌دهد دوره استخراج نفت در ایران تقریباً در میانه راه قرار دارد. بانک جهانی اخیراً گزارشی به نام «ثروت در حال تغییر ملت‌ها» منتشر کرده است که در آن به زمان پایان یافتن ذخایر نفت کشورهای مختلف اشاره شده است. در این گزارش پیش‌بینی شده است ذخایر نفتی ایران تا ۱۵۵ سال دیگر دوام بیورد، طی ۱۰۰ سال گذشته کشور ایران عمده نفت خود را به سمت خام صادر کرده و از عواید و ارزش افزوده تولید فرآورده‌های با ارزش نفتی بهره‌چندانی نبرده است. اکنون و پس گذشت سال‌ها صنعت نفت کشور نیازمند تحولی جدید است تا بتواند علاوه بر ثروت‌آفرینی برای کشور، همگام با نیاز آینده بازارها حرکت کند.

تغییر در تقاضای فرآورده‌های نفتی شرایطی را به وجود آورده که صنعت پالایشی جهان در حال تغییر مسیر از پالایشگاه به سمت پترو پالایشگاه است. استفاده از سوخت‌های پاک، تلاش برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای و همچنین افزایش سرانه مصرف مواد شیمیایی در جوامع بشری موجب شده است پالایشگاه‌های جدید به جای تولید سوخت‌هایی نظیر بنزین و گاز مایع، به سمت تولید فرآورده‌های پایه پتروشیمی همچون اولفین‌ها و آروماتیک‌ها حرکت کنند. موسسه IHS در مطالعاتی به پیش‌بینی میزان تقاضای فرآورده‌های پالایشی و پتروشیمیایی و مقایسه این دو پرداخته است. این مقایسه نشان می‌دهد از سال ۲۰۳۰ رشد تقاضای محصولات پالایشی ثابت و از سال ۲۰۴۰ به بعد با روند کاهشی مواجه خواهد شد، این در حالی است که رشد تقاضای محصولات پتروشیمیایی روندی افزایشی خواهد داشت. رویکرد احداث پترو پالایشگاه‌ها اگر با برنامه‌ریزی درست در ایران دنبال

شود اقدامی کاملاً استراتژیک در جهت سهیم شدن در بازارهای پتروشیمیایی در حال رشد آسیا، خنثی کردن تحریم نفت و کمک به جبران کسری بودجه کشور است.

پیش‌بینی تقاضای فرآورده‌های نفتی پالایشی و پتروشیمیایی

■ گام مهم مجلس برای رفع موانع احداث پترو پالایشگاه‌ها در کشور

وجود مشکل در تأمین مالی پروژه‌های پالایشی، عدم مدیریت واحد پالایشگاه‌ها و پتروشیمی‌ها، دستوری بودن اقتصاد پالایشگاه‌ها و رابطه غلط محاسبه بودجه شرکت ملی نفت، از جمله عواملی است که تاکنون مانع از توسعه ظرفیت پالایشگاهی در ایران شده است. این موارد در کنار نبود برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری آینده‌نگرانه و جامع از سوی وزارت نفت برای تسهیل و ترسیم نقشه توسعه پترو پالایشگاه‌ها در ایران موجب شده است کشور نتواند از ظرفیت نفت خود بخوبی استفاده کند. به منظور استفاده از ظرفیت‌های مغفول کشور در این حوزه، تیرماه ۹۸ قانونی در مجلس شورای اسلامی تصویب شد که در صورت اجرا می‌توانست مسیر توسعه ظرفیت پالایشگاهی و پترو پالایشگاهی را در ایران هموار کند. این قانون که با عنوان «حمایت از صنایع پایین‌دستی نفت با استفاده از سرمایه‌گذاری مردمی» به تصویب رسید و به قانون پترو پالایشگاه‌ها معروف شد، در مرحله تأیید تا افزوده شدن ۸ طرح به مجموع ظرفیت ۱/۵ میلیون بشکه توسط وزارت نفت پیش رفته اما در مرحله اجرا و اعطای مجوز همچنان معطل اخذ یک مجوز از صندوق توسعه ملی برای شروع به کار رسمی و تأمین

مالی طرح‌ها مانده است. مجوزی که هر چه زودتر باید صادر شود تا ظرفیت‌های بالقوه این حوزه شکوفا شده و به صورت بالفعل درآید. اجرای طرح‌های پترو پالایشی در کشور فرصت‌های متنوعی را با خود به همراه می‌آورد که استفاده از این فرصت‌ها می‌تواند کمک شایانی به اقتصاد کشور کند.

۱ فرصت هدایت نقدینگی به سمت اقتصاد مولد
آخرین آمارهای بانک مرکزی حاکی از آن است که حجم نقدینگی در کشور همچنان در حال رشد است. در یک سال منتهی به شهریور سال ۹۹ نقدینگی با رشد بیش از ۳۶ درصد به رقم چشمگیر ۳۰۰۰ هزار میلیارد تومان رسیده است. کارشناسان اقتصادی همواره نسبت به رشد نقدینگی هشدار داده‌اند و آن را عامل برخی گرانی‌های مقطعی دلار، طلا و مسکن و سرریز شدن آن به سایر کالاها اساسی می‌دانند. به تعبیر مقام معظم رهبری، برای نقدینگی وقتی به نعمت تبدیل می‌شود که آن را به سمت تولید هدایت کنند تا چرخ‌های زندگی مردم به حرکت درآید. وقتی نقدینگی به سمت تولید و فعالیت‌های مولد و سودآور اقتصادی برود، دیگر نباید نگران تبعات تورم ناشی از آن بود و منتفع نهایی آن به مردم می‌رسد.

با نگاهی به تجربه کشورهای موفق اقتصادی مشاهده می‌شود این کشورها برای تشویق هدایت نقدینگی بخش خصوصی به سمت فعالیت‌های مولد و تولیدی با وضع قوانین مالیات بر عایدی سرمایه، بر اختلاف قیمت خرید و فروش برخی دارایی‌ها مالیات وضع می‌کنند تا از بازده سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های دلالتی و سوداگرانه کم کنند. از طرف دیگر با ایجاد انواع مشوق‌های مالی و رفع موانع اداری، راه را برای هدایت نقدینگی به سمت تولید هموار کرده‌اند.

قانون پترو پالایشگاه‌ها با هدف جذابیت سرمایه‌گذاری در این پروژه‌ها طراحی شده است. از جمله مفاد این قانون - که به تأمین مالی، کاهش دوره بازگشت سرمایه و افزایش نرخ بازده داخلی پروژه‌ها کمک می‌کند - «تنفس خوراک» است. تنفس

خوراک نوعی تسهیلات غیرنقدی است که در سال اول به اندازه هزینه سرمایه کل پترو پالایشگاه داده می‌شود و سپس به صورت اقساط ۸ ساله دریافت می‌شود. اقتصاد آزاد پترو پالایشگاه و امکان استفاده از انواع ابزارهای تأمین مالی نیز که در این قانون ذکر شده، عواملی است که کمک موثری به جذابیت سرمایه‌گذاری‌های خرد و خصوصی می‌کند.

۲ فرصت احداث پارک‌های شیمیایی و تکمیل زنجیره ارزش فرآورده‌های پایین‌دستی نفتی

در پترو پالایشگاه‌ها به جای تولید بعضی فرآورده‌های سوختی، اولفین‌ها و آروماتیک‌ها که مواد بالادست پتروشیمی هستند تولید می‌شود. احداث پارک‌های شیمیایی در پایین‌دست طرح‌های پترو پالایشی برای تبدیل اولفین‌ها و آروماتیک‌ها به محصولات تمام‌شده شیمیایی با ارزش علاوه بر اینکه از مزیت خوراک پایدار در دسترس برخوردار است، بیشترین ارزش افزوده فرایند پالایش را ایجاد می‌کند و موجب تولید محصولات پر کاربرد و متنوع می‌شود.

تکمیل زنجیره ارزش در ایران صرفاً در حد شعار و در اسناد بالادستی بیان شده است اما در واقعیت نه تنها به حجم تولید قابل قبولی نرسیده‌ایم، بلکه در تولید مواد پتروشیمیایی به همان مواد بالادست بسنده شده است. در صورتی که با تولید مواد با ارزش شیمیایی پایین‌دستی می‌توان هم از واردات این مواد در کشور جلوگیری کرد و هم می‌توان ظرفیت صادرات این مواد به بازارهای منطقه را ایجاد کرد که ارزآوری‌های قابل توجهی نیز دارد. طرح الحاقیه قانون پترو پالایشگاه‌ها که اخیراً در کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی تصویب شده است، زمینه اعطای تنفس خوراک به واحدهای شیمیایی پایین‌دست پترو پالایشگاه را نیز فراهم آورده است که اگر اجرایی شود باعث جذابیت مشارکت بخش

خصوصی برای توسعه زنجیره ارزش مواد پایین‌دستی می‌شود.

۳ اشتغال‌زایی و فعال شدن صنایع مرتبط در کشور
اجرای این طرح‌های پترو پالایشی و ایجاد صنایع تکمیلی پتروشیمی در پایین‌دست نقش مهمی در اشتغال‌زایی مستقیم و غیرمستقیم دارد. علاوه بر این بسیاری از صنایع و کارخانجات قطعه‌سازی، تجهیزات و مخازن نظیر شرکت‌های لوله‌سازی، ابزار دقیق و شرکت‌هایی همچون آذراب، هیکو و ماشین‌سازی اراک که اتفاقاً در سال‌های اخیر با مشکل رکود مواجه بوده‌اند نیز فعال خواهند شد.

بررسی اشتغال‌زایی پروژه‌های پالایشی و پتروشیمیایی اجرا شده در کشورهای دیگر و همچنین پروژه‌هایی مثل احداث پالایشگاه ستاره خلیج فارس نشان می‌دهد طی چه‌ت سهم‌بشدن در بازارهای پتروشیمیایی در حال رشد آسیا، خنثی کردن تحریم نفت و کمک به جبران کسری بودجه کشور است

بررسی اشتغال‌زایی پروژه‌های پالایشی و پتروشیمیایی اجرا شده در کشورهای دیگر و همچنین پروژه‌هایی مثل احداث پالایشگاه ستاره خلیج فارس نشان می‌دهد طی چه‌ت سهم‌بشدن در بازارهای پتروشیمیایی در حال رشد آسیا، خنثی کردن تحریم نفت و کمک به جبران کسری بودجه کشور است

بررسی اشتغال‌زایی پروژه‌های پالایشی و پتروشیمیایی اجرا شده در کشورهای دیگر و همچنین پروژه‌هایی مثل احداث پالایشگاه ستاره خلیج فارس نشان می‌دهد طی چه‌ت سهم‌بشدن در بازارهای پتروشیمیایی در حال رشد آسیا، خنثی کردن تحریم نفت و کمک به جبران کسری بودجه کشور است

برای باز سوم از یک سوراخ گزیده می‌شوند؟

است، تحریم فروش نفت خنثی شده است، چرا که دولت به جای خام‌فروشی، در آن شرایط نفت را به صورت پایدار و طولانی‌مدت به پترو پالایشگاه‌های داخلی خواهد فروخت. یک تجربه عینی در کشور ساخت پالایشگاه میعانات گازی خلیج فارس بود که با احداث آن معضل تحریم فروش میعانات گازی به فرصت خود کفایی و صادرات بنزین آن هم در اوج تحریم‌ها تبدیل شد.»
کارشناس انرژی در رابطه با رویکرد ساخت پترو پالایشگاه جهت قطع خام‌فروشی نفت هم گفت: «پترو پالایشگاه واژه کلا هوشمندانه‌ای است که بر تولید مستقیم مواد شیمیایی از نفت تأکید دارد. مطالعه بازارهای فرآورده‌های نفتی در دنیا بویژه قاره آسیا نشان داده است در دهه‌های آینده تقاضای کاملاً رو به رشدی برای فرآورده‌های پایه پتروشیمی وجود دارد.» وی ادامه داد: «یک آمار خدمت شما عرض کنم؛ به گفته

مرکز تحقیقاتی «هود مکنزی»، بیش از نیمی از ظرفیت پترو پالایشگاهی که از سال ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۷ میلادی به جریان می‌افتد، در آسیا اضافه می‌شود و ۷۰ تا ۸۰ درصد از آن روی تولید مواد شیمیایی و پلاستیک متمرکز می‌شود. از همین رو مشاهده می‌کنیم در کشورهای همسایه ایران و دیگر کشورهای آسیایی طرح‌ها و سرمایه‌گذاری‌های کلان متعددی روی بحث پترو پالایشگاه‌ها انجام شده است.»
این کارشناس انرژی در رابطه با هدف گذاری کشورهای فاقد منابع نفتی برای توسعه طرح‌های پترو پالایشگاهی نیز گفت: «در حال حاضر چین، عمان، هند، عربستان، امارات، کویت و ترکیه کشورهایی هستند که طرح‌های کلان در دست اجرایی برای احداث مجتمع‌های پترو پالایشی و تولید فرآورده‌های پایین‌دستی با ارزش شیمیایی دارند. به عنوان مثال کشور ترکیه با بوداندیشی خط لوله نفت باکو - تفلیس - جیحان را با دور زدن کشور ارمنستان و طی یک مسیر طولانی احداث کرده است. آنها قصد دارند در منطقه جیحان واقع در سواحل مدیترانه با ایجاد مجتمع پترو پالایشی یک هاب انرژی ایجاد کنند.

قدیری در ادامه با اشاره به فرصت فوق‌العاده لایحه بودجه ۱۴۰۰ برای افزایش ظرفیت پترو پالایشی کشور اظهار داشت: «اگر امروز برای احداث پترو پالایشگاه‌ها و تکمیل زنجیره ارزش فرآورده‌های آن برنامه‌ریزی نشود، در سال‌های آینده نه تنها بازارهای جذاب منطقه و آسیا را از دست خواهیم داد، بلکه همچنان کشوری وابسته در واردات فرآورده‌هایی پایین‌دستی گروه‌های اولفین و آروماتیک خواهیم بود و کشورهای منطقه

لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد کاهش وابستگی بودجه به نفت فقط در حد یک شعار از سوی دولت‌مدران است. در این لایحه درآمدهای نفتی دولت حدود ۲۰۰ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده که در مقایسه با لایحه بودجه سال قبل تقریباً ۴ برابر شده و نزدیک به ۲۴ درصد از کل بودجه عمومی است.

با نگاهی به بروز شوک‌های تورمی در سال ۹۱ و همچنین ۹۷ به بعد درمی‌یابیم علت اصلی، کسری بودجه و تأمین پولی آن بوده است که همزمان با تحریم‌های نفتی، بر شدت تورم افزوده است. در همین ارتباط و به منظور واکاوی رابطه نفت و بودجه با محمدعلی قدیری، کارشناس حوزه انرژی و فرآورده‌های نفتی به گفت‌وگو نشستیم.
این کارشناس انرژی در رابطه با تحریم‌پذیری نفت ایران اظهار داشت: «در مقاطع زمانی مختلف اثبات شده است نفت خام به آسانی تحریم‌پذیر است و آمریکا هر بار اراده کرده، آن را تحریم کرده است. در همین سال جاری تحریم‌ها موجب شده است در برهه‌های فروش نفت تا بیش از ۹۰ درصد کاهش یابد. بنابراین خوشبینی دولت به فروش نفت کاملاً ساده‌لوحانه است، چون دشمن به محض اینکه ببیند بودجه به نفت وابسته است، دستاویزی پیدا کرده و از همان حربه قدیمی تحریم‌های نفتی استفاده می‌کند. همان‌طور که مقام معظم رهبری در دیدار اخیر خود با اعضای شورای عالی هماهنگی اقتصادی فرمودند باید بنا را بر این بگذاریم که گشایشی از خارج انجام نخواهد شد.» محمدعلی قدیری در رابطه با راهکارهای قطع وابستگی به